

כיתה ה'

'כי יש לעץ תקווה' - על ט"ו בשבט כסמל לאופטימיות

מטרות

1. היכרות עם תפיסות שונות של העץ כסמל להמשכיות ותקווה.
2. למידה על הקשר בין ההתבגרות לצמיחה בעולם היהודי.

ציוד

- « דפי מקורות
- « דפי כתיבה

מהלך

פתיחה (15 דק')

1. נקרא את הכתבה העיתונאית של דן לביא על שתילת עץ לזכר ההרוגים בפיגוע בבואנוס איירס. נשאל: מדוע שתילת העץ בארגנטינה היא סמל לקשר ותקווה?
 2. נשאל על ביטויים מוכרים שיש בהם את המילה 'עץ', ולאחר מכן נכיר לתלמידים את מטבע הלשון: 'עץ חיים'. בתחילה נבקש לשער מהי המשמעות, ולאחר מכן נציג את ההגדרה: עץ החיים:
 - א. כינוי לעץ בגן העדן שהאוכל מפריו חי לעולם: ולקח האדם גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם. (בראשית ג 22)
 - ב. גליל העץ אשר עליו כרוכות יריעות ספר התורה.
 - ג. יסוד קָשׁוּב, מקור של חיים: עץ החיים היא (החכמה) למחזיקים בה (משלי ג 18); ופיהו צרי עצב ועץ חיים שפתו. (מלשון הפיוט) (מתוך מלון אבניאון)
- « נשאל: מדוע לדעתכם דווקא העץ הוא הסמל לחיים?
3. נשאל: מדוע התורה מכונה 'עץ חיים'? נדון בשאלה ונקרא את דבריו של יצחק הוץ.

למידה בחברותא (20 דק')

נלמד בחברותות את דף המקורות

בדף המקורות שתי פניות שונות לבני נוער. קראו את שני המקורות ודונו בשאלות הנלוות.

אסיף במליאה (10 דק')

1. נאסוף מהמשתתפים את החלומות והתקוות שציינו. אפשר לכתוב אותן על בריסטול בצורת עץ משותף של הכיתה כולה.
2. אפשר לעודד את התלמידים לפתח את הרעיון של נטיעת יער / חורשה ולפנות לקק"ל או לנשיא המדינה בהצעה מסודרת. עודדו את התלמידים להתייחס לכלל העם היהודי ולא רק לחווית התקווה הישראלית.

העץ ששתלו מחוץ לטקס, צילום: הסוכנות היהודית

שתילת עץ לזכר ההרוגים בפיגוע בבואנוס איירס / דן לביא, 22.7.21

230 צעירות וצעירים מארגנטינה ומרחבי העולם היהודי, שהגיעו לשנת מנהיגות בישראל במסגרת המכון למדריכי חו"ל של הסוכנות היהודית, ערכו אתמול טקס לזכר ההרוגים בפיגוע הנוראי בבניין הקהילה היהודית בארגנטינה, השבוע לפני 27 שנה.

ביום ראשון, שבו ציינו את התאריך הלועזי שבו התרחש הפיגוע, שתלו החניכים עץ מיוחד לזכר הקורבנות, בקמפוס החינוכי של הסוכנות היהודית קריית מוריה בירושלים.

בפיגוע הרצחני בבניין האמיה בבואנוס איירס, ב-18 ביולי 1994, נרצחו 85 איש ומאות נפצעו, ממתען שהוטמן במכונית תופת בחזית הבניין.

יו"ר ההסתדרות הציונית העולמית יעקב חגואל: "טקס הסולידריות לזכרם של ההרוגים בפיגוע הרצחני, הוא נדבך נוסף בגשר הארוך שבין יהדות התפוצות לבין מדינת ישראל ולשותפות הגורל ביניהן".

<https://www.israelhayom.co.il/judaism/judaism-news/article/3557107>

לכל אחד ואחת יש מסע משלו / יצחק הוץ, ישראל

"דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נְעָם, וְכָל נְתִיבוֹתֶיךָ שְׁלוֹם. עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכֶּיךָ מְאֹד" (משלי ג 17-18)

[...] והתורה העתיקה בת שלושת אלפים שנה היא לא נשארת היום באיזשהו מוזיאון כמו כמה וכמה טקסטים מהעת העתיקה – להפך: היא מתעקשת להמשיך רלוונטית לנו, ומתחדשת בגללנו ובעבורנו, וממשיכה ללוות אותנו דרך מסעותינו בחיים.

"ויהי בנסוע" – כל פעם שהתורה יוצאת לדרך במסעה, אנחנו כטרמפיסטים נוסעים איתה כי "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". בזו הדרך התורה מאכילה אותנו אוכל רוחני, ומחייה את כל אחד מאיתנו, כי "עץ חיים היא למחזיקים בה".

<https://schechter.org.il/article/our-travels-in-life/>

דף מקורות לחברותא

הרב דונלד ב. רוזוף, בית הכנסת בני אור, מוריסטאון, ניו ג'רזי, ארצות הברית

תן לבן/בת מצווה עץ, ונתת להם עולם ומלואו!

כמעט בכל סוף שבוע נהגתי לערוך את התפילה שבמסגרתה נערים ונערות מצורפים ליהדות כבוגרים [...] באמצעות טקס בר/בת המצווה. רציתי להיות מסוגל לתת לכל נער/ה מתנה מעט יותר אישית עם משמעות עמוקה, אך שלא תהיה יקרה מדי.

הפתרון המבריק שלי היה לטעת עץ לכבוד כל ילד/ה ולהציג את התעודה כחלק מהטקס. באותה העת, לא ידעתי עד כמה משמעותי זה יהפוך להיות [...].

מדובר בזרימה בין השורשים לענפים, הנותנת לעץ חיים. זו הזרימה המשתנה ללא הרף בין השורשים שלנו, מה שקיבלנו מאלה שהיו לפנינו, ומה שלמדנו עבור עצמנו, הענפים והשאיפות שלנו, והקשרים האישיים שלנו עם אלוהים – המזינים את חיינו כיהודים.

שאלות לדין

1. שתפו בחברותא ברעיון / מנהג / מסורת שהיא שורש עבורכם.
2. שתפו ממי למדתם את הרעיון / מנהג / מסורת?
3. איזה רעיון / מנהג / מסורת תרצו להעביר הלאה לילדים שלכם?

נטיעה למען העתיד

נטיעת עץ היא מעשה של אמונה ותקווה לעתיד. אנו נוטעים היום כדי לבנות למחר. עץ הבר/בת מצווה ניתן לא רק מתוך תחושה עמוקה של גאווה ושמחה הנחווית באותו הרגע, אלא עם ציפיות גבוהות ביותר גם לעתיד לבוא. לעם היהודי ישנו עניין באדם הצעיר הזה, בקשר היהודי ובמחויבות היהודית המתמשכת שלו/שלה. באותו היום, הם קושרים את גורלם ואת אמונתם ביהדות ובעם שלנו.

האם הם מבינים? האם הם תופסים? חלק כן, חלק לא, וחלק רק בשלב מאוחר יותר. עבורי, זו הדרך שלי לזרוע זרעים; זרעים, שאותם אני מקווה להזין ולטפח ככל שעובר הזמן. התקווה שלי היא לראות כל אחד מהצעירים האלה גדל והופך לבוגר יהודי – אנשים שהחיים היהודיים שלהם יהיו לברכה אמיתית. לכן, תן לילד עץ. כשאתה עושה כן, אתה מעניק לו או לה דבר המסמל מה זה אומר לחיות חיים של יהודי ערני מבחינה רוחנית, מעורב מבחינה מוסרית, ורציני בצורה משמחת.

שאלות לדין

1. מה המשמעות המיוחדת של עץ שנשתל בישראל עבור בן הנוער היהודי לפי הדובר?
2. איזו תקווה מבטא העץ לפי הדברים? מה התקווה האישית?
3. מה המשמעות של העץ לעם היהודי כולו?
4. דמיינו שאדם יקר לכם נטע עץ בשמכם. כתבו את תעודת ההקדשה שלו עבורכם (התבנית היא המלצה בלבד).

ל _____ היקר/ה,

נטעתי עבורך עץ ב _____.

אני מקווה שהעץ יצמח יחד איתך

שתלתי אותו כאן ב _____

כי _____.

הלוואי שתגדלי להיות _____

כמו העץ. _____

מכתב לרועי / הרב ד"ר שרון שלום, ישראל (מתוך הגדת ט"ו בשבט סביבתית-ציונית)

(שרון שלום הוא ראש הקתדרה הבינלאומית לחקר יהדות אתיופיה בקריה האקדמית אונו)

רועי בננו בכורנו היקר,

סבא דג'ן (גדעון) נהג לשבת איתי בכפר באתיופיה, לספר לי את הבטחות נביאי ישראל בדבר קיבוץ הגלויות. באחת ההזדמנויות שאלתי את סבי 'סבא מתי נגיע לירושלים?' והוא השיב 'עכשיו! לא הבנתי והמשכתי לשאול 'מתי זה עכשיו?', והוא השיב 'ממש עכשיו עוד קצת נגיע לירושלים'.

אחר כך התברר לי שגם סבא שלו הבטיח לו 'עכשיו!' הבנתי שמלעשה כל דור הבטיח לדור הבא אחרי שהחזרה לירושלים תתרחש 'עכשיו'. כך במשך שלושת אלפים שנה. והנה אנחנו כאן בארץ הקודש, חיים חיים יהודיים פורחים וחופשיים.

איוב, איש הטרגדיה מהתנ"ך, החזיק בדעה שבניגוד לאדם, אשר סופיותו ודאית, לעץ יש תקווה והמשכיות. "אָדָם, יְלֹד אִשָּׁה קָצָר יָמִים, וְשִׁבְע־רִגְזוֹ. כְּצִיץ יֶצֵא, וְיִמָּל; וְיִבְרַח כְּצֶלֶל, וְלֹא יֵעֲמֹד... כִּי יֵשׁ לְעֵץ, תְּקוּהָ: אִם-יִכָּרֵת, וְעוֹד יִחְלִיף; וְיִנְקָתוֹ, לֹא תִחְדָּל... וְגִבֹר יָמוּת, וְיִחְלַשׁ; וְיִגְוַע אָדָם וְאִינוֹ" (איוב יד). דומה שלפי זה, מלחמתו של איוב במידה רבה הייתה בין התקווה אל מול הייאוש המכרסם, בין האור והחלום, אל מול תוהו ובוהו וחושך על פני תהום.

הנאצים ניסו לקבור עמוק מתחת לאדמה את החלום ואת התקווה, אבל היה לא הייתה להם. אולי עכשיו אתה מבין שאתה חיבור של העבר, ההווה והעתיד, משהו שהדמיון לא היה יכול לדמיין. אנחנו כאן בארץ ישראל – משפחה ענפה, ייחודית, מקבצת בתוכה את כל גלויות ישראל: פולין, צ'כיה, רוסיה, שוויץ, אתיופיה. אנחנו כאן בגלל אותם אלו שלא הפסיקו לחלום ולא אבדו את התקווה.

החלום להגיע לארץ ישראל היה נקודת החיבור של כל תפוצות ישראל בכל נקודה על פני הגלובוס. וגם היום יש בכוחו של אותו חלום, אותה תקווה, לשמש נקודת חיבור של הזרמים השונים החיים בישראל ובעולם כולו.

כִּי יֵשׁ לְעֵץ תְּקוּהָ.

שאלות לדין

1. מדוע העץ מסמל המשכיות ותקווה?
2. המכתב עוסק בנטיעה מסוג אחר. מה הרב ד"ר שרון שלום נטע בארץ-ישראל? במה זה דומה לעץ? מדוע זה נותן תקווה?
3. בסיום המכתב אומר הרב ד"ר שלום לבנו שתקווה וחלום יכולים לחבר בין זרמים בעולם היהודי כולו. פעם החלום היה להגיע לארץ ישראל. מה יכול להיות החלום היום?
4. דמיין שקיבלתם אפשרות לטעת את יער התקווה והחלום של העם היהודי בהשראת המכתב לרועי, והחלומות שבחרתם. איפה הייתם נוטעים אותו? את מי הייתם מזמינים להשתתף בטקס?